

ASER

FRA

ASIEN

Af Grølleheim

En religion, der som Asetroen ikke har nogen dogmatisk autoritet, bliver hele tiden til i et samspil mellem den enkeltes religiøse følelse og den tradition, religionen har. Sådan har Asetroen fungeret for vore forfædre før kristendommens tid, og sådan må den nødvendigvis også fungere for os i dag. Det enkelte menneskes religiøse følelse er en personlig sag, som ingen andre kan blande sig i. Hvis man tager sin religion alvorligt og vittterlig tror på Aserne som transcendent væsener, vil det være mangel på respekt, hvis man opfatter andre asetroendes fornemmelser for de guddommelige magter som forkert.

Anderledes er det med traditionen. For vores forfædre var traditionen ægte. På trods af, at den var forskellig fra egn til egn, var den dog trods alt en levende tradition, der siden de tidligste tider havde været med til at forme den kult og de trosforestillinger, der var grundlaget for vore forfædres Asetro. Idag er denne tradition kun fragmentarisk og til dels påvirket af kristne fordomme. Den har i lange tider kun overlevet i form af gamle skrifter, overleveringer om folketro og national-romantiske sværmerier, men den er trods alt del af vores kulturarv. Hvis ikke det var fordi vi havde denne tradition, kunne vi ikke med nogen ret kalde den religion vi dyrker; vore forfædres oprindelige tro, endelige tale om, at vi følger en fælles religion. I denne moderne Asetro tradition er der nogle faldgrupper. De kommer sig af, at bærerne af denne tradition i de sidste 200 år for det meste ikke selv har været Asetro. Deres motiver har ikke været at genoplive vores forfædres tro. I bedste fald har de været strengt videnskabelige, men i alt for mange tilfælde har disse personer haft helt deres egen dagsorden. Det

hvad enten de har ønsket at spænde Asetroen for deres egen politiske eller religiøse vogn eller de har søgt at sværte Asetroen til for at fremhæve deres egen religion (typisk kristendommen) eller politiske ideologi. Selv forskere med en strengt videnskabelig indstilling har ofte, om end ubevidst, ladet sig vildlede af kristne fordomme. Derfor ligger der en stor opgave for os moderne Asetro der vil trænge ind i vore forfædres religiøse tankesæt; at forsøge at styre uden om disse faldgruber.

Disse faldgruber er af mangfoldig art. En af dem, de færreste er opmærksom på, er at de oversættelser vi har af de oldnordiske tekster ofte er bearbejdede. Fks findes Vølvens Spådom i to forskellige udgaver, som har betydelige forskelle, der giver hver sin række af muligheder for tolkning. Disse to udgaver (eller tre, hvis vi også tager Snorres version med) er sammensat af en kristen forsker i 1800-tallet til den Vølvens Spådom, vi oftest ser gengivet i oversættelser i dag.

Der kan også være en tendens til at ville læse myter som forvrængede ekkoer af historiske begivenheder. Fks har Vaner være forklarede som de oprindelige fredelige agerdyrkere og Aserne som et indvandret krigerfolk. Det er en teori, der har været anvendt i mangfoldige udgaver af forskellige grupper lige fra nazister til fodformede fredsapostle. Alle videnskabelige undersøgelser viser imidlertid, at det, der glemmes først i en mundtlig tradition, er historiske fakta. Det, der bliver tilbage, er det lytteren og fortælleren har syntes var det væsentlige. Det er som regel det, der siger noget grundlæggende om det at være menneske her i denne verden. Ikke

historiske begivenheder, folk et par generationer efter de fandt sted, ikke har noget personligt forhold til.

Thor Heyerdahl

En af de, der i de senere år har vakt mest opsigt ved at fremføre teorien om Asernes indvandring fra Asien, er den norske eventyrer Thor Heyerdahl. Derfor vil det være relevant som eksempel at her gengive nogle af de indvendinger, historikere fra universitetet i Oslo, bla Gro Steinsland har fremført mod Thor Heyerdahls og Per Lillestrøms bog Jakten på Odin:

Forfatterens tese går ud på, at Odin, oprindelig skulle have været en jordisk historisk konge som levede i Azov ved Sortehavet lidt før år 0. I året 63 f. Kr. skal han ha udvandret sammen med et stort følge til Norden. Her slog han sig først ned på Fyn (Odense) i det nuværende Danmark, hvorefter han oprettede en magtbase i Sigtuna, i det nuværende Sverige. Fordi disse indvandrere var mægtige og fremgangsrige, begyndte de uvidende folk i Norden at dyrke dem som guder.

Forfatterne bygger denne tese på Snorre Sturlassons fabel i Ynglingasaga i Heimskringla om Asernes ophav i Asien og Odins udvandring. Ynglingasagaens fabel læses bogstaveligt. Ligesom som Snorre i middelalderen, efter tidens praksis, præsenterede sine teser om de hedenske guders ophav ud fra tilfældige enslydende ord i vidt forskellige sprog, bygger forfatterne af Jakten på Odin sin tese på den samme type fantasifulde etymologier: Aser lyder som om de har noget at gøre med Asien, guden Tyrns navn lyder som noget med Tyrkiet, Odin finder de i det navnet på det kaukasiske folk Udi, russisk Udin.

Jakten på Odin præges af et mangelfuldt og tilfældigt kildeudvalg, fravær af teoretisk refleksion og en fatal mangel på kendskab til flere hundrede års forskning. Dette gælder både Snorre-forskningen, religionshistorie og sprogvidenskab.

Til trods for, at Heyerdahl og Lillestrøm ikke kender forskningshistorien, strøer de alligevel om sig med forslag til opgaver, forskerne burde tage sig af. Flere steder kommer samtalen ind på Troja, og Thor siger: "Hvordan Snorre kendte til Troja, som kun eksisterede i oldtidens mytologi indtil Schliemann fandt ruinerne i 1870'erne, er et mysterium, filologer og religions-historikere burde prøve at løse" (s. 257).

Forholdet er imidlertid, at ethvert barn i middelalderen havde hørt om Troja. Historien om heltene fra Troja fandtes i skriftlige beretninger på latin, og stadig nye versioner af historien kom efterhånden til, også på forskellige folkesprog. Det er kendt, at en version af fortællingen om Helene fra Troja (De exidio Troiae historiae af Dares Phrygius) var kendt på Island i 1100-tallet. Denne tekst var nemlig en af kilderne for den ukendte forfatter til Veraldar saga. Phrygius værk blev også oversat til oldnordisk med titlen Troju-manna saga, sannsynligvis på Island omkring år

1200. Historien om heltene fra Troja var også kendt fra "Historiae Regum Britanniae" af Geoffery af Monmouth, der ligeledes blev oversat til oldnordisk.

At spørge, hvordan Snorre kunne kende til Troja, afslører en helt utrolig mangel på kundskab om middelalderens litterære liv. At ingen i middelalderen - heller ikke Snorre - vidste nøjagtigt, hvor Troja lå, gjorde ikke heltene fra Troja mindre populære eller berømte.

Heyerdahl og Lillestrøm pointerer kraftigt, at de tager Snorre alvorligt, når de betragter Odin som en jordisk konge. Men havde de virkelig ville taget Snorre alvorligt, burde de have forsøgt at læse Snorre i den kontekst, han selv angiver, at de mytologiske tekster skal forstås. Denne kontekst gør Snorre rede for i forordet til sin Edda. Den rummer Snorres lærde synspunkter på det gamle mytologiske stof, der behandles i de øvrige dele af værket. I sit forord, som har fået stor opmærksomhed i forskningen, gør Snorre som kristen historiker rede for sit syn på hedendommen. "Ingen kristen mand må forledes til at tro på hedenske guder, de er alle mennesker fra fortiden." Det er en religions forklaring, euphemisme, som efter grækeren Evhemerus i 300-tallet e. Kr. blev taget op af kristendommens forsvarere i oldtiden og fik stor betydning i middelalderen. En anden kendt middelalderteori, vi genfinder hos Snorre, var, at de nordiske herskerslægterne havde indvandret til Norden fra verdens midtpunkt, - områdene for den gamle klassiske kultur. På den måde blev Norden skrevet ind i den europæisk/kristne historie. Dette gjaldt ikke bare Norden. Heltene fra Troja var blevet "stamfædre" til fyrstehuse rundt om i Europa længe før Snorres tid, jfr. fortællingen om Æneas, der rejste fra Troja til Rom og grundlagde det Romerske rige. En tredje kendt teori var, at hedendommen var en slags forløber for kristendommen (religio naturalis). Alle disse teorier ser vi, at Snorre kombinerer på en genial måde, med den gamle germanske forestilling, at kongen nedstammede fra guderne - eller mere præcist fra en gud og en jættekvinde. De som ser bort fra denne lærde tradition, som Snorre stod i, har ikke taget Snorre alvorligt.

Som støtte for den teori, at Odin var en verdslig konge, nævner Heyerdahl den Angelsaksiske krønike, hvor Odin er stamfar til høvdingeslægter. Men forfatteren af denne krønike stod selv i netop den samme kristne tradition, som Snorre flere hundrede år senere. Forhold, som burde have vakt visse modforestillinger hos Heyerdal og Lillestrøm, er fks., at beretningen om Odins indvandring fra området øst for Tanakvisl (Don) eller fra Troja først forekommer i kilder fra kristen tid. I Snorres kilder, gudekvad eller skaldekvad med mytologisk indhold, findes disse forestillinger ikke. Hvis man ønsker at se på Odin som en konge, og ikke som en gud, burde man også kunne give en forklaring på, at Odins navn er tabu og ikke kan bruges som et almindeligt mansnavn. Hvilket sprog Odin

og hans følge talte, da de kom vandrende nordover, og hvornår de eventuelt skiftede sprog, kunne også være interessant at få belyst. Forfatterne kommer ikke ind på nogen af disse spørgsmål.

Heyerdals og Lillestrøms teser hviler i høj grad på sproglige argumenter. Den sammenlignende sprogvidenskab voksede frem fra begyndelsen af 1800-tallet, men den er gået dem hus forbi. Deres metoder svarer til de uvidenskabelige etymologiske spekulationer fra før 1800, hvor der ikke fandtes kriterier for, hvad man sammenlignede. Endnu værre bliver det, når dette kombineres med total til-sidesættelse af tid og sted.

Lad os som eksempel tage forfatternes omtale af navne på folkeslag, som står centralt i deres argumentation: *as* (i følge forfatterne ophavet til *Aserne*), *alan*, *os(eter)*, *udi* (som Heyerdal og Lillestrøm identificerer med Odins folk) og *Vaner*. I disse folkenavne ser de beviset for, at aser, vaner (som Odins folk), holdt til i området omkring Azov, som de mener lyder som "Asernes Hov".

As, græsk *asoi*, er kendt fra Strabo (1. årh. e. Kr.). De var sandsynligvis iranske. Fra omkring 1000 e. Kr. bruges *as* og *alan* om hinanden og synes at betegne samme folk, antagelig de iranske osseter. I dag er det ingen iranske folk som bruger navnet, medens osseterne kalder sine tyrkiske naboe, balkarerne, for *asy*. Når Heyerdahl siger (s. 32): "Og da var det, at jeg besluttede at tage til det folk som stadig kalder sig *Aser*", er det forkert. Han tog ikke til balkarerne, men til udierne og azerbadjanerne, som ikke kalder sig *aser*. Heyerdal og Lillestrøm forbinder *as* med norrønt *áss* (*udtalt ~'aus'*). Men på det tidspunkt, hvor disse ifølge Heyerdal og Lillestrøm skal have vandret nordpå, hed de ikke *áss*, men *Ansus/Ansi*, - *áss* er en meget yngre norrøn form.

Alan er navnet på et iransk folk, antagelig de samme som dagens osseter. Alan kommer af *Arya* dvs. *arier*. Osseterne kaller sig selv *ir*, flertal *iron*, som er en anden dialektal udvikling af *arya*-. Betegnelsen *alan* er kendt fra 1. årh. e. Kr.

Osseterne blev på gammelgeorgisk (400 e. Kr.) kaldt *ovs* som senere blev til *os*. Suffikset *-eti* betyder land. Osseter er altså osseternes land. Det er med andre ord en georgisk betegnelse på folket, og de har aldrig heddet *as*. Der har aldrig været nogen lydudvikling fra *as* til *os*.

Udi er et østkaukasiske sprog der tales i Georgien og Azerbadjan. Det er beslægtet med 25-30 andre østkaukasiske sprog, men står lige så fjernet fra de iransktaledne osseter og deres alanske forfædre som norsk står fra kinesisk. *Udieme* kalder sig selv *udi* (med lang *i* og tryk på sidste stavelse). Formen *udin-* er russisk. Odin-folket er en ren konstruktion. Hverken nu eller tidligere har de selv kaldt sig *odin/udin*! Sammenligningen mellem *udi* og Odin tager heller ikke hensyn til, at Odin på den tid, da han skulle have vandret nordpå, hed *Wodan/Wotan*.

Bedre går det ikke med vanene. Van er navnet på en sø i Østtyrkiets. Det ældste folk som vi ved boede der, var urarterne som kaldte sig rige *Bianili*. Oprindelsen til deres sprog er usikker. Hverken i oldtiden eller middelalderen har der været noget kongedømme, Van eller noget folkeslag, der hed vaner. Denne betegnelse opstod først i det 19. årh., hvor man, på grundlag af stedsnavnet Van, opfandt et folk, vaner, og et van-rige, for at kunne knytte de arkæologiske fund i området til et folk og en kultur. Dette var før man havde lært at læse kileskriften og fortolke indskriftene fra området. Første gang ordet *Vannic* findes på engelsk, er i 1882. På "Odins tid" fandtes ikke vaner, og heller ikke på Snorres tid. Men på engelsk lever ordet *Vannic* stadig som en forældet betegnelse for urarteisk. Og så er der kronologien: Det urarteiske rige gik i opløsning i det 6. århundrede før Kr. Dette har Heyerdal og Lillestrøm fået at vide i tidligere anmeldelser, men det er tydeligvis noget, de ikke vil eller kan forstå. I deres nye bog kobler de også vanerne til de tyrkiske on-ogurer som kom til Kaukasus i 700-tallet e. Kr. Forfatterne ved tydeligvis ikke noget om disse folkeslag, og de går fuldstændig sur i deres egne fantasier.

Jakten på Odin falder helt klart udenfor det, som kan defineres som videnskabelig litteratur. Dette må defineres som pseudovidenskab. Når bogen idet hele taget har fået så stor opmærksomhed, er det fordi forlaget ville tjene kassen på Thor Heyerdals navn, mener forskerne fra universitetet i Oslo.

Konklusion

Ud fra en Asetro synsvinkel er teorien om de indvandrede *Aser* problematisk, fordi den skærer Asetroen midt over og laver to halve religioner. Den fjerner *Aserne* fra den første del af Nordens historie. Det ville betyde, at de aspekter, *Aserne* repræsenterer, ikke skulle have været dyrket før den tid, hvilket igen medfører, at de ting, *Aserne* står for, ikke ville være universelle.

I og for sig kan Thor Heyerdals og andres pseudovidenskab være Asetroen uvedkommende. Som Asetro bliver vi nødt til at opfatte de grundlæggende tekster, den ældre Edda, som religiøse tekster. Vi kan ikke i vores tolkning, gøre vold på den oprindelige tekst. Vi kan som asetroende have mange udlægninger af en tekst, men det må være ud fra den klare definition, at de såkaldte Eddakvad er religiøse tekster, og skal læses som sådan, hvorimod alt hvad Snorre har skrevet skal læses med den dagsorden i baghovedet, Snorre havde med den. Heimskringla er skrevet som en hyldest til Norske konger, Snorres Edda er en lærebog for skjalde og hans forord er et forsøg på at undgå at blive et hovede kortere.

Kilder:
Maal og Minne 1. 2002 (s98-109) - Anmeldelse af Thor Heyerdals bog jægten på Odin Af Gro Steinsland mfl.
(Kan hentes fra internettet på adressen :
<http://www.samlaget.no/maalogminne/heyerdahl.pdf>)